

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ & ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

2ο Ετήσιο Ερευνητικό Εργαστήριο– ‘Λίνος Πολίτης’»

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

2ο ΕΤΗΣΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ
ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

ΘΕΜΑ: Η συμβολή του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου
στην επιστημονική έρευνα

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ

Σταύρος Γριμάνης, Αγαμέμνων Τσελίκας, Χαρίτων Καρανάσιος, Ιωάννης Χατζιάκης,
Μαρία Γιουρούκου, Μιχάλης Κοκολάκης, Μαρία Λίτινα, Φλώρα Κρητικού,
Λαμπρινή Τριανταφυλλοπούλου, Αναστάσιος Παπαϊωάννου

Πέμπτη, 13 Ιουνίου 2024, 18:00-21:15

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ
Παναγή Σκουζέ 3, Πλατεία Αγίας Ειρήνης, Αθήνα 10560
Τηλέφωνο: 210 32 21 337, E-mail: ipamiet@otenet.gr

Την Πέμπτη 13 Ιουνίου 2024 πραγματοποιήθηκε στο Ιστορικό & Παλαιογραφικό Αρχείο του ΜΙΕΤ το 2ο ετήσιο ερευνητικό εργαστήριο.

Το ΜΙΕΤ θέλοντας να τιμήσει τη μνήμη του σπουδαίου φιλόλογου και παλαιογράφου Λίνου Πολίτη, ο οποίος συνέβαλε καθοριστικά στην ίδρυση του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, και με αφορμή τα πενήντα χρόνια λειτουργίας του, αποφάσισε να αφιερώσει τη σειρά των ερευνητικών εργαστηρίων που πραγματοποιεί το ΙΠΑ/ΜΙΕΤ στη μνήμη του, με τον τίτλο:

ΙΠΑ/ΜΙΕΤ - Ετήσιο Ερευνητικό Εργαστήριο– ‘Λίνος Πολίτης’

Στο φετινό εργαστήριο η θεματική ήταν:

«Η συμβολή του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ στην επιστημονική έρευνα»

Το εργαστήριο αναπτύχθηκε σε τρεις συνεδρίες. Στην πρώτη τιμήθηκε ο Λίνος Πολίτης αλλά και ο συνεχιστής του στην ηγεσία του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ για περισσότερα από 40 χρόνια, ο φιλόλογος – παλαιογράφος Αγαμέμνων Τσελίκας.

Κατά την εισαγωγική ομιλία του ο υπεύθυνος του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, **Στάυρος Γριμάνης**, παρουσίασε βασικά σημεία της ζωής και της δράσης του Λίνου Πολίτη, τονίζοντας τη

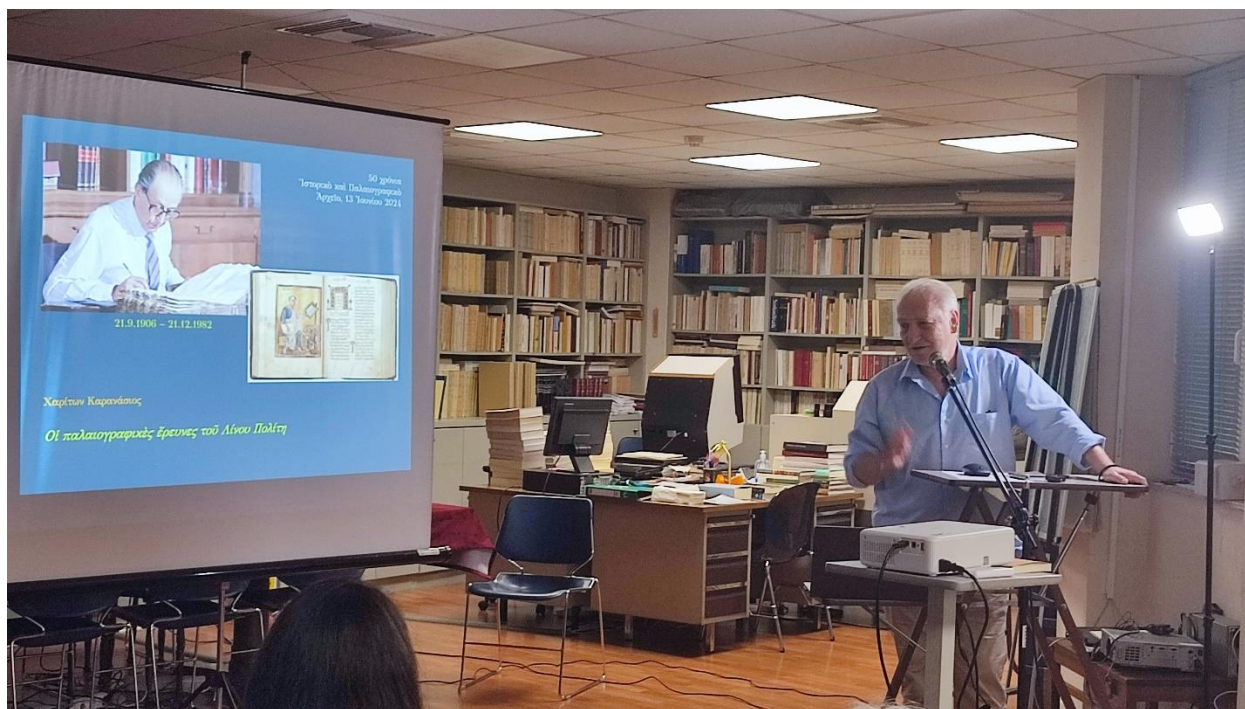
σπουδαία συμβολή του στην επιστήμη ιδιαίτερα της Νέας Ελληνικής Φιλολογίας, το καινοτόμο και πρωτοπόρο έργο του, αλλά και το πολυσχιδές της προσωπικότητάς του, την πολυμέρεια της δράσης του, στην οποία συμπεριέλαβε και την ίδρυση και καθοδήγηση του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ.

Ακολούθησε η κεντρική ομιλία του **Αγαμέμωνα Τσελίκα** που είχε ως τίτλο: *Από τις παλαιογραφικές περιηγήσεις του Λίνου Πολίτη στην ίδρυση του ΙΠΑ και τη συνέχειά τους*. Σε αυτήν ο κ. Τσελίκας αναφέρθηκε στην αρχή της ιστορίας του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, στη συμβολή του Πολίτη σε αυτήν, στη στενή συνεργασία τους, στις δράσεις, τις στοχεύσεις και τις παρακαταθήκες που τέθηκαν για τη συνέχεια.

Εν συνεχεία ο **Χαρίτων Καρανάσιος** μίλησε για τον Λίνο Πολίτη ως παλαιογράφο. Στην παρουσίασή του επιχείρησε με επιτυχία μια αποτίμηση των παλαιογραφικών ερευνών του Λίνου Πολίτη βάσει του συνόλου των παλαιογραφικών μελετών και δράσεων. Παράλληλα, περιέγραψε τη συμβολή του σε συγκεκριμένους τομείς της Ελληνικής Παλαιογραφίας (έκδοση καταλόγων, εντοπισμός γραφών, προώθηση έρευνας, ανακάλυψη του Λεξικού του πατριάρχη Φωτίου κ.λπ.).

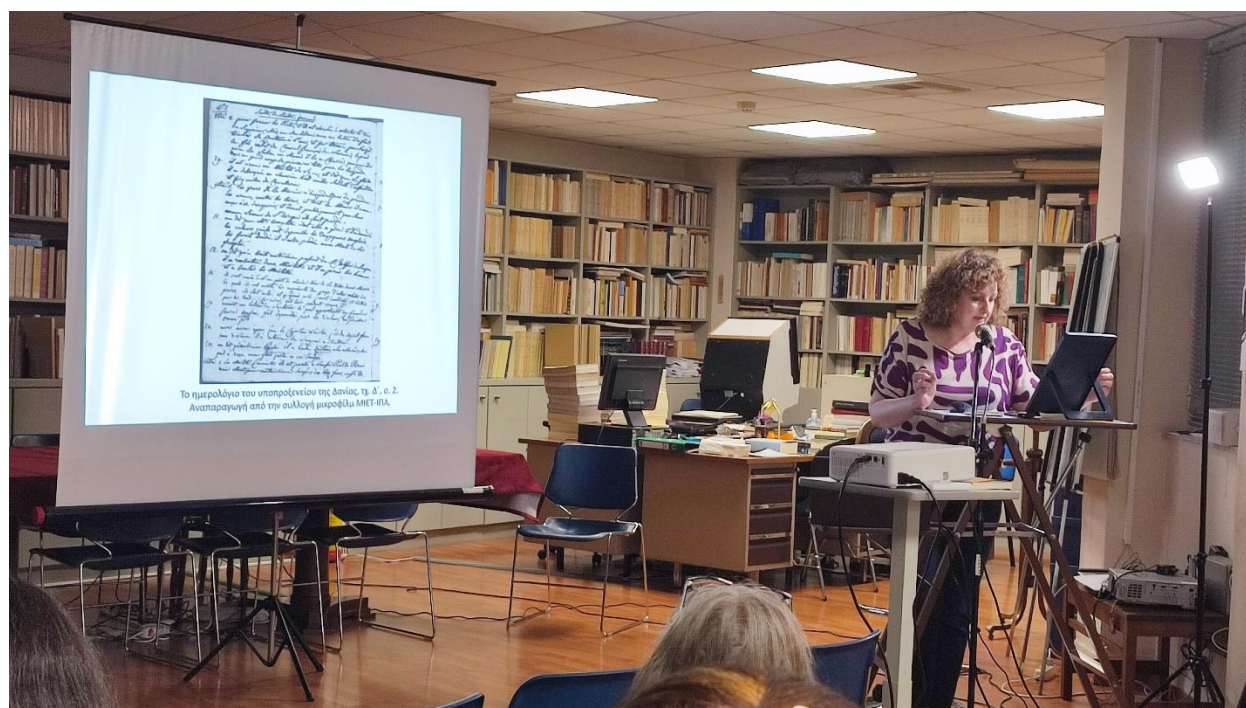

Με πρωτοβουλία της διεύθυνσης του ΜΙΕΤ παραδόθηκε από τον διευθυντή του ΜΙΕΤ, καθηγητή **Κώστα Κωστή** στον Αγαμέμωνα Τσελίκα τιμητικό δίπλωμα για την προσφορά του στο ΙΠΑ/ΜΙΕΤ αλλά και μέσω αυτού στην επιστήμη και την έρευνα. Το δίπλωμα αποτυπωμένο επάνω σε περγαμνή στα πρότυπα βυζαντινού χειρόγραφου ευαγγελισταρίου, σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε από την καλλιγράφο και καλλιτέχνη κ. Μαρία Γενιτσαρίου.

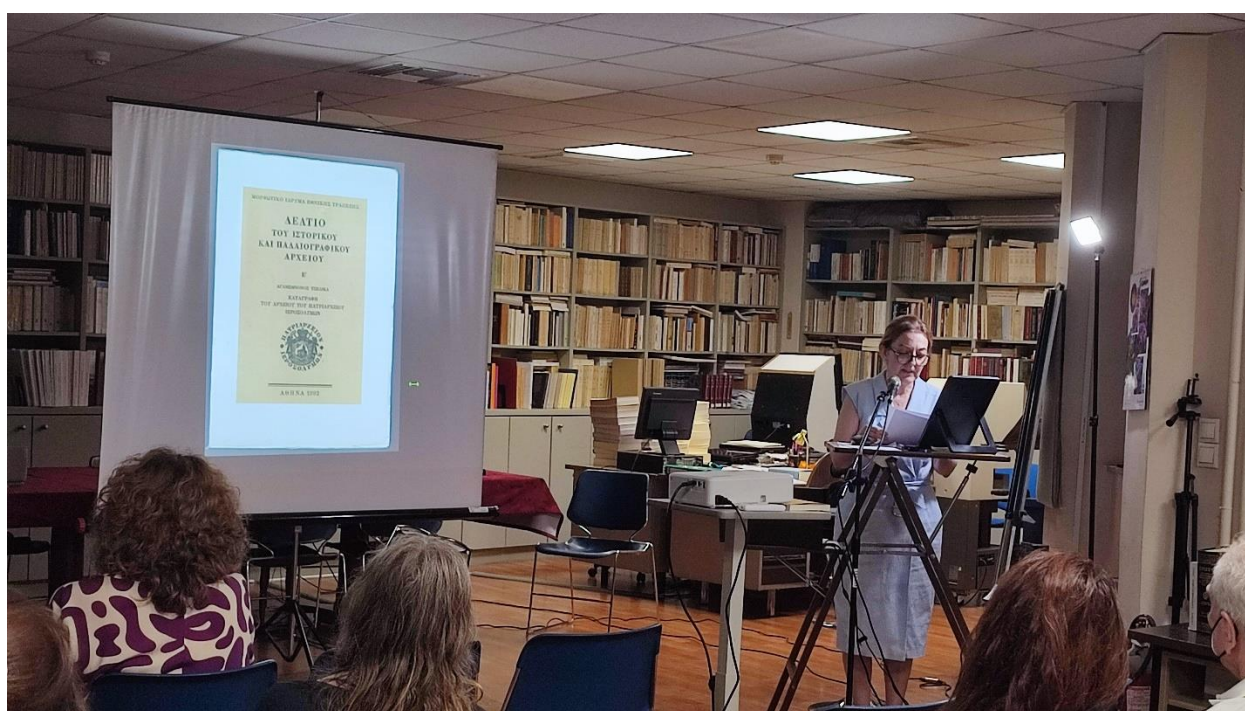

Το υπόλοιπο τμήμα του εργαστηρίου είχε ως αντικείμενο την συμβολή του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ στην επιστημονική έρευνα. Σχεδιάστηκε έτσι ώστε να προβληθούν επί μέρους έρευνες που είτε είναι εν εξελίξει είτε πραγματοποιήθηκαν πρόσφατα και στις οποίες οι ερευνητές αξιοποίησαν τις συλλογές και τα τεκμήρια που αποθησαυρίζονται στο ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, είτε σε μικροταινίες, είτε σε χειρόγραφα και έντυπα, αποδεικνύοντας στην πράξη την αξία του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ και των συλλογών του και τη θέση του στο επιστημονικό στερέωμα στην Ελλάδα και διεθνώς.

Στη δεύτερη συνεδρία παρουσιάστηκαν περιπτώσεις από αρχαικές έρευνες και ιστορικά αρχεία. Ο **Γιάννης Χατζάκης**, ερευνητής στο Κέντρο Έρευνας Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου της Ακαδημίας Αθηνών, παρουσίασε μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ιστορία αγάπης και χωρισμού, προερχόμενη από τη Νάξο. Εκτός όμως από τα στοιχεία, το ενδιαφέρον στην προκειμένη περίπτωση βρίσκεται στο πώς αυτά συγκεντρώθηκαν, καθώς η συμβολή των συλλογών του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ ήταν καθοριστική για την πληρότητα της τεκμηρίωσης και την ολοκλήρωση της ιστορίας μέσα από αρχεία που μπόρεσε ο ερευνητής να διαβάσει μέσω του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ.

Εν συνεχεία η **Μαρία Γιουρούκου**, δρ Φιλολογίας του ΕΚΠΑ μέσω στοιχείων από τη διδακτορική της διατριβή ανέδειξε με τη σειρά της πώς η αναδίφηση στα αρχαιακά κατάλοιπα των προξενικών αρχών που έδρασαν στην Νάξο την περίοδο της Επανάστασης έφερε στο φως το ημερολόγιο του υποπροξενείου της Δανίας (1822-1827)· πώς ευρύτερη αρχαιακή έρευνα αποκάλυψε επίσης στοιχεία για τα δίκτυα των προξένων και την ζωή στην Νάξο, ενώ η συνομιλία του τεκμηρίου με συναφή σύνολα έριξε φως σε ενδιαφέρουσες πτυχές του Αγώνα.

Η **Μαρία Λίτινα** δρ Ιστορίας και συνεργάτης του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ και ο **Μιχάλης Κοκολάκης** δρ Ιστορίας του ΕΚΠΑ, τέλος, αναφέρθηκαν στην ιστορία του αρχείου του Παναγιού Τάφου στην Κωνσταντινούπολη και σε επισημάνσεις και προτάσεις για την παραπέρα επεξεργασία και διάσωση του Α/ΜΠΤ. Στην σύντομη εισαγωγή της η Μαρία Λίτινα μίλησε για το Αρχείο του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, μέρος του οποίου έχει μικροφωτογραφηθεί με την άδεια του Πατριαρχείου από τον Αγαμέμνονα Τσελίκια.

Η τρίτη και τελευταία συνεδρία περιλάμβανε παρουσιάσεις σχετικές με φιλολογικές έρευνες, αλλά και τη συλλογή των χειρογράφων βυζαντινής μουσικής του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ. Συγκεκριμένα, η αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Μουσικολογίας του ΕΚΠΑ, **Φλώρα Κρητικού** πραγματοποίησε μία σύντομη παρουσίαση των μουσικών χειρογράφων των δύο υποσυλλογών του ΙΠΑ-ΜΙΕΤ, οι οποίες συναποτελούνται από 16 χειρόγραφα, χρονολογούμενα στον 18ο και 19ο αιώνα. Τα χειρόγραφα αυτά αντιπροσωπεύουν και τα τρία γένη της Ψαλτικής, Ειρμολογικό, στιχηραϊκό, Παπαδικό. Στη συλλογή συμπεριλαμβάνονται και δύο χειρόγραφα με τραγούδια κοσμικής μουσικής.

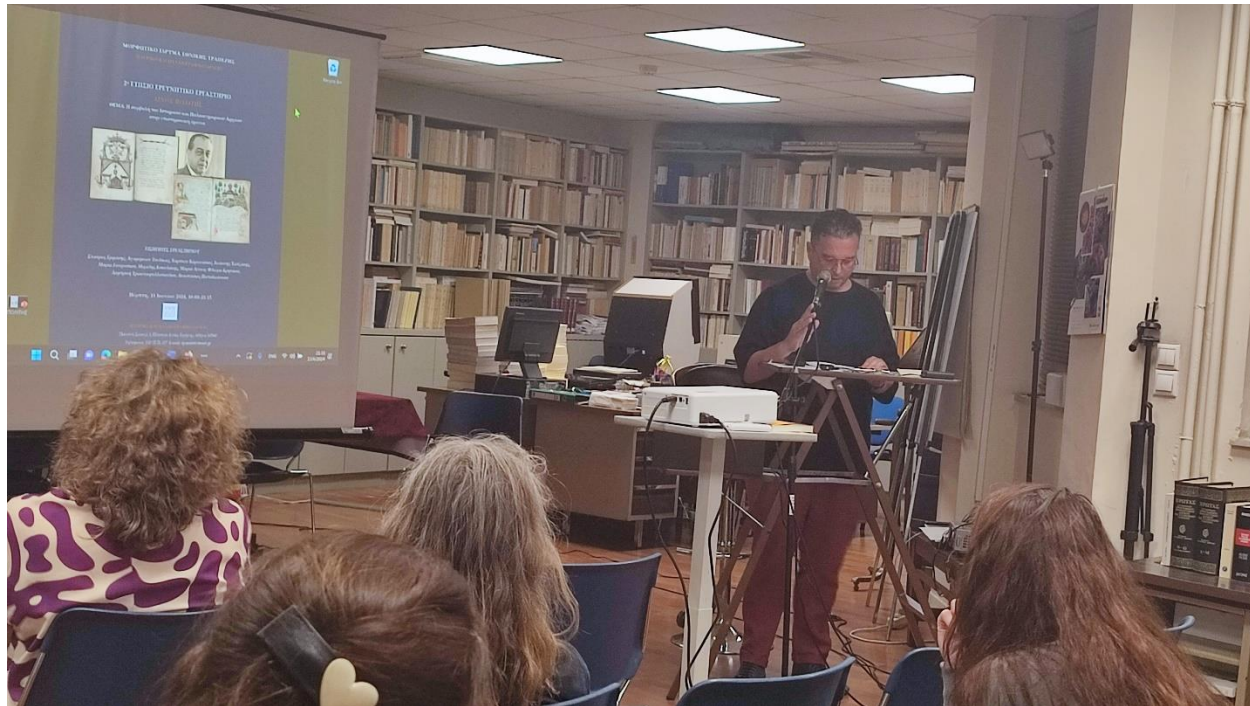
Οι δύο επόμενες ομιλίες ήταν αφιερωμένες σε φιλολογικές έρευνες. Όπως μας εξήγησε η πρώτη ομιλήτρια, η φιλόλογος **Λαμπρινή Τριανταφυλλπούλου**, στη φιλοθήκη του ΙΠΑ-ΜΙΕΤ περιλαμβάνονται μικροφωτογραφήσεις 9 φακέλων του Αρχείου της Ι. Μονής Ευαγγελισμού Σκιαθίου, που περιέχουν λυτά έγγραφα του 18^{ου} και των πρώτων δεκαετιών του 19^{ου} αιώνα. Τα έγγραφα αυτά (αφιερωτήρια, διαθήκες, προικοσύμφωνα, πωλητήρια,

κατάστιχα, συμφωνητικά, ομολογίες δανείων, εξοφλητικές αποδείξεις κλπ.) αποτελούν πολύτιμη πηγή για την κατανόηση της προεπαναστατικής κοινωνίας του Κάστρου, προς την οποία στρέφει συχνά το βλέμμα ο Παπαδιαμάντης. Από αυτά αντλούμε πληροφορίες για τις γενεαλογίες των Σκιαθιτών (του ίδιου του Παπαδιαμάντη αλλά και των ηρώων των, που ταυτίζονται σε ορισμένες περιπτώσεις με τους συντάκτες των εγγράφων), για τα παλαιά συμβάντα που ενέπνευσαν υποθέσεις διηγημάτων, για τα σκιαθίτικα τοπωνύμια, για τα μισο-ερειπωμένα ήδη στα χρόνια του Παπαδιαμάντη ναΰδρια και μονύδρια, όπου εκτυλίσσονται πολλές σκηνές του έργου του, καθώς και για τον τρόπο ζωής και τα ήθη των «πρωτινών ή παλαιϊνών» ανθρώπων, που διασώζονται ακόμη στα χρόνια του Παπαδιαμάντη από κάποιους αρχαίους ήρωες των διηγημάτων του.

Τέλος ο δρ. Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, **Τάσος Παπαϊωάννου** στη δική του ομιλία μας μίλησε την παρουσίαση καθι τον τρόπο ανάδειξης και αξιοποίησης του σπουδαίου μεταβυζαντινού υλικού, που σήμερα φυλάσσεται στο Ιστορικό και Παλαιογραφικό Αρχείο. Όπως ανέφερε ο ομιλητής, το ΠΙΑ έχει καταστεί εδώ και πέντε δεκαετίες ίσως το πιο σημαντικό κέντρο έρευνας και διάδοσης της επιστήμης της Παλαιογραφίας τόσο στον ελληνικό χώρο, όσο και στο εξωτερικό, καθώς από την εποχή

της ίδρυσής του, το έτος 1974 μέχρι και σήμερα συνεχίζει την αδιάλειπτη λειτουργία του προσφέροντας αφιλοκεδώς τις σημαντικές του υπηρεσίες στους ερευνητές πολλών και διαφορετικών ειδικοτήτων.

Ειδικά τα μεταβυζαντινα χειρόγραφα που διατηρούνται στις συλλογές του των μικροφιλιμ και των χειρογράφων αποτελούν μία ιδιαίτερη ενότητα τόσο από την πλευρά τού περιεχομένου τους, όσο και από την πλευρά της παραγωγής, της ιστορίας της γραφής, της εξέλιξης της ιδιαίτερα κατά τους χρόνους μετά την Άλωση, στοιχεία τα οποία τα εντάσσουν στο πεδίο έρευνας της ελληνικής κωδικολογίας. Τα κείμενα που περιέχουν είναι ποικίλου ενδιαφέροντος και εμπίπτουν σχεδόν σε όλους τους τομείς της φιλολογικής παραγωγής και της ανθρώπινης δραστηριότητας (λειτουργικά, θεολογικά, ιστορικά, μουσικά, ιατρικά, φιλολογικά, μουσικά, νομικά κ. ά.). Η αξιοποίησή τους από τους ερευνητές, όπως ο Τάσος Παπαϊωάννου, και η δημοσίευση σημαντικών συμβολών σε ποικίλα πεδία της έρευνας αποδεικνύει τη σημασία του ΙΠΑ/MIET για την έρευνα.

Το πρόγραμμα του εργαστηρίου:

18.00-18.10 **Στάυρος Γριμάνης**, υπεύθυνος ΙΠΑ/ΜΙΕΤ

Καλωσόρισμα - Εισαγωγή

18.10-18.45 **Κεντρική Ομιλία Αγαμέμνων Τσελίκας**, πρ. προϊστάμενος ΙΠΑ/ΜΙΕΤ, πρόεδρος του Ινστιτούτου «Αρέθας» - Μεσογειακό Ινστιτούτο Ερευνών Παλαιογραφίας, Βιβλιολογίας και Ιστορίας των Κειμένων

Από τις παλαιογραφικές περιηγήσεις του Λίνου Πολίτη στην ίδρυση του ΠΠΑ και τη συνέχειά τους

18.45-19.00 **Χαρίτων Καρανάσιος**, διευθύνων του ΚΕΜΝΕ/Ακαδημία Αθηνών

Οι παλαιογραφικές έρευνες του Λίνου Πολίτη

19.00-19.10 [Διάλειμμα](#)

19.10-19.25 **Ιωάννης Χατζάκης**, ΚΕΙΕΔ/Ακαδημία Αθηνών

Μια ιστορία Αγάπης και το αρχαιακό της αποτύπωμα (Νάξος, 17ος αιώνας)

19.25-19.40 **Μαρία Γιουρούκου**, δρ Φιλολογίας ΕΚΠΑ

Πρόξενοι Επανάστασης στη Νάξο: η περίπτωση της Δανίας

19.40-20.05 **Μιχάλης Κοκολάκης**, δρ Ιστορίας ΕΚΠΑ – **Μαρία Λίτινα**, ΙΠΑ/ΜΙΕΤ

Έρευνα σε πρωτογενείς πηγές και αρχεία για το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων στην ΕΒΕ και στο ΙΠΑ/ΜΙΕΤ

20.05-20.15 [Διάλειμμα](#)

20.15-20.30 **Φλώρα Κρητικού**, αναπλ. Καθηγήτρια Βυζαντινής Μουσικολογίας ΕΚΠΑ

Τα μουσικά χειρόγραφα της συλλογής του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ

20.30-20.45 **Λαμπρινή Τριανταφυλλοπούλου**, φιλόλογος

Η συμβολή των εγγράφων του Αρχείου της Ι. Μ. Ευαγγελισμού Σκιάθου στον ιστορικό υπομνηματισμό των παπαδιαμαντικών διηγημάτων

20.45-21.00 **Αναστάσιος Παπαϊωάννου**, δρ Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Προσεγγίζοντας τις μεταβυζαντινές πηγές μέσα από τις συλλογές του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου του ΜΙΕΤ

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Η συμβολή του ΙΠΑ/ΜΙΕΤ
στην επιστημονική έρευνα

13 / 06

2ο Ετήσιο
Ερευνητικό
Εργαστήριο
«Λίνος Πολίτης»

Ιστορικό & Παλαιογραφικό Αρχείο - ΜΙΕΤ
Παυ. Σκουζέ 3, Πλατεία Αγίας Ειρήνης, Αθήνα
Τηλεφωνία: 210 32 21 327 & 2103240101
www.mie.gr

Πέμπτη 13
Ιουνίου 2024
18:00-21:15